

Hutás Imre (1926–2015)

Talyigás Judit

Elsétálok a hosszú évek óta nem Egészségügyi Minisztériumként működő Arany János utcai épület előtt. Felidézem a gyorsan surranó páternosztereket, a barátságos arcokat, köztük van Hutás Imréné is. Jó lenne vele újra beszélgetni. Már nem lehet. Írásait böngésem, s szinte látom, ahogy a legkülönbözőbb témákban elmerülve mesél, magyaráz.

Hutás Imre 1926-ban Miskolcon született, apja MÁV főintéző volt. Szülővárosában érettségizett, majd 1945-ben beiratkozott Budapesten a Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi fakultására. Negyedévesen már segédorvos-helyettes volt az Uzsoki utcai kórházban. Saját bevallása szerint elsősorban kosztért és kvártélyért. A vidékről jött fiú nagy szegénységben élt, de évfolyamelső lett.

Ilyen indulással választhatott volna jól kereső orvosi szakmát, ő mégis tudószakorvos lett. Első munkahelye a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Pulmonológiai Klinikája volt. Szakorvosi vizsgáját 1954-be tette le. 1963-tól a Szent János Kórház Pulmonológiai osztályának osztályvezető főorvosa, 1970-től az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet főigazgató főorvosa volt. Szakmai választásáról így nyilatkozott: „A háború után sok volt a tbc-s, és kevés a szakorvos. A harc térről, majd a fogolytáborból tömegesen érkeztek haza a fertőzött betegek. Felfigyeltem rá, hogy a tbc-s betegek másfajta törődést igényelnek: több megértést, szeretetet, emberibb kapcsolattartást az orvossal. Bennem megvannak ezek a képességek, amik nélkül a tüdőbaj sikeres gyógyítása elképzelhetetlen. Később, amikor a tbc-t sikerült lokalizálni, átálltam a légzési megbetegedések tanulmányozására. Saját költségemen német- és franciaországi klinikákon praktizáltam, e betegségeket kiváltó okokra kerestem választ, és a gyógyításukat próbáltam elsajátítani. Hazatérve 1963-ban létrehoztam a János Kórház Speciális Légzési Laboratóriumát, ahol folytattam a kutatásokat. 1967-ben jelent meg az első könyvem: Légzésfunkció a klinikai gyakorlatban címmel.”¹

Igaz, a pulmonológiát választotta szakterületének, így első, 1953-ban megjelent cikkei még csak ezt a területet érintették, de írásait már nagyon hamar egyre több, a társterületekkel közös gondolkodás jellemezte.

¹ Hutás Imre: Újra terjed a tbc. Interjú Hutás Imre professzorral. In: Jászkun Krónika, 1995. szeptember 23. 8. p.

Csak néhány példa: 1967-ben a légzési megbetegedések és szemészeti eltérések közös megjelenéséről, kapcsolatáról² ír cikket. Két évvel később Kósa Györggyel, a Medicor Művek Orvosi Műszer Kutató és Fejlesztő Intézet mérnökével írnak közös közleményt³ 1969-ben: *Új út a légzésfunkciós diagnosztikában: a testpletysmographia* címmel. „A TP segítségével két fontos légzésfunkciós paraméter birtokába juthatunk...” – írták.

1970-től 1978-ig az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet főigazgató főorvosaként az intézet profilját akut ellátással bővítette. 1976-ban kapta meg az egyetemi tanári címet.

Vezetése alatt fogalmazódott meg a lehetőség, hogy az intézet a hazai egészségügyi számítástechnikai alkalmazások negyedik bázisintézete legyen a szakmai ellátás legmagasabb szintjét képviselő országos intézetként – az országos adatbázisokat építő, kezelő ESZTIK, a nagy kórházi rendszereket képviselő szekszárdi megyei kórház és a képzést megvalósító SOTE mellett.

1978–84: Hutás Imre lett az egészségügyi miniszterhelyettes, majd 1987-ig államtitkár. E beosztásaiban ő látta el az ágazat Számítástechnikai Alkalmazási Bizottságának elnöki feladatait. Ilyen bizottság jött létre akkor minden ágazatban, biztosítva az adott terület számítástechnikai fejlesztéseinek összehangolását, az eredmények megosztását. E magas államigazgatási funkcióval összhangban sok helyre hívták, nyisson meg konferenciát, elnököljön szakmai üléseken. 1979-ben a Magyar Szociológiai Társaság első vándorgyűlésén elhangzott hozzászólásából már egy rövid részlet is jól érzékelteti a társadalmi problémákra érzékeny embert: „... az előadások egyes kiemelt betegségekkel és halálokokkal (infarktus, értelmi fogyatékosok, légzőszervi megbetegedések, öngyilkosság) foglalkoztak. Egyetértettek abban, hogy ezeknek okai között nagy súllyal szerepelnek társadalmi tényezők.”⁴

1980-ban az Interkozmosz program keretében készülõ orvosbiológiai vizsgálatok hasznáról kérdezték. Válasza, azaz a kérdések sorozata a mindenre kíváncsi és az alapvetõ kérdésekre izgatottan választ váró emberre utalt: „Vajon milyen dolgok határozzák meg azt a képességet, hogy adott nehéz helyzetben helyesen cselekszünk? A szellemi, a fizikai rátermettség? És milyen arányban? Melyik a fontosabb, a lényegesebb a kettõ közül? Lehet-e befolyásolni ezeket a tulajdonságokat, s ha igen, hogyan? Tanulással? Neveléssel? Kémiai úton,

² Hutás Imre – Busch Zsuzsa – Miklós Márta: Szemfenékvizsgálatok idült pulmocardialis elégtelenségben. In: Orvosi Hetilap, 1967. 47. sz. 2214–2216. p.

³ Hutás Imre – Kósa György: Új út a légzésfunkciós diagnosztikában: a testpletysmographia. (Előzetes közlemény.) In: Orvosi Hetilap, 1969. 7. sz. 343–345. p.

⁴ A Magyar Szociológiai Társaság első vándorgyűlése. In: Magyar Statisztikai Szemle, 1980. 1. sz. 86. p. (https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1980/1980_01/1980_01_0086_0087.pdf)

gyógyszerekkel? Esetleg másként? Tudatosan, mesterségesen lehetséges-e kialakítani ilyen tulajdonságokat, vagy – ha életmódunk és táplálkozásunk helyes, egészséges – minden csupán öröklődés kérdése? Erre még nem tudunk válaszolni, de a megoldáshoz hozzásegíthet az úrkutatás.”⁵

Abban az évben egészen más kérdésekkel is foglalkozott: az MTA megbízásából az öregedés komplex problémáiról összefoglaló tanulmány készült, amely az öregedési folyamatot kísérő tudományos és társadalmi kérdéskörökről adott áttekintést. A részanyagok kidolgozása után a szerkesztés munkájára Cseh-Szombathy Lászlót és Hutás Imrét kérték fel.⁶

Az egészségügyben, hiszen nagy hagyományokkal rendelkező szakma, minden jelentősebb változtatást gyakran miniszterhelyettesi szinten kellett megfogalmazni. Hutás ennek határozott képviselője volt. Így fogalmazott 1981-ben: „Évente húsz százalékkal nő a laborvizsgálatok száma. Ezt ma már csak automatizálva lehet teljesíteni. Vannak is alkalmas készülékeink, de pazarló módon a szakgárda idejét hagyományos adatrögzítés rabolja el: munkaidejük 35–40 százalékát papírgyártás teszi ki. Nemcsak a műszereket és módszereket, hanem az újadattárolást és -törlést is korszerűsíteni kell.”⁷

1983-ban az Egészségügyi Minisztérium elkészítette hosszútávú 2000-ig szóló koncepcióját, ennek egyik meghatározó elemeként értékelve a számítástechnikát. Hutás Imre így fogalmazott: „Az orvostechnikai eszközök területén további fejlődés várható az elváltozások láthatóvá és így közvetlenül vizsgálhatóvá tételében. A számítástechnika elterjedése fordulatot jelent a diagnosztikában, a leletek kiértékelésében, de a kórházi, területi és országos adatszolgáltatásban is.”⁸

Hutás 1984-ben több irányból is vizsgálta az egészségügy és a társadalom viszonyát. Szűk szakmája, a tüdőgyógyászat is indokolta ezt, hiszen ahogy írta: az orvosok anyagi jóléte mint érdek miatt csak egyes társadalmi rétegek jutnak megfelelő ellátáshoz. Itt Móricz Zsigmondot is idézte, majd jelezte, hogy hazánkban 1975 óta, amikor az egészségügyi törvény állampolgári joggá tette az egészségügy szolgáltatásait, a lakosság 96%-a már valamilyen módon biztosított, ellátást kap. Itt említette meg a rohamos gépesítést, számítógépesítést az

⁵ Hutás Imre: Az úrkutatástól a korszerű betegellátásig. Dr. Hutás Imre egészségügyi miniszterhelyettes nyilatkozata az Interkozmosz-program magyar orvosbiológiai szekciójának munkájáról. In: Ország-Világ, 1980. 27. sz. 9. p.

⁶ Cseh-Szombathy László – Hutás Imre: A népesség előregedésének társadalmi következményei. In: Magyar Tudomány, 1984. 7–8. sz. 497–509. p.

⁷ Olvastuk. In: Újítók Lapja, 1981. 23. sz. 21. p.

⁸ Hutás Imre: Merre tart az egészségügy? In: Pest Megyei Hírlap, 1983. december 31. 4. p.

egészségügyben, hangsúlyozva: a túlzó gépesítés emellett felveti az orvos-beteg sajátos hangulatú kapcsolata elhalványodásának veszélyét.⁹

Ezen aggodalmai mellett lelkes híve volt a fejlődésnek. „Az orvostechnikai eszközök területén további fejlődés várható az elváltozások láthatóvá és így közvetlenül vizsgálhatóvá tételében. (Például: számítógépes, tomográfia, ultrahang stb.) Robbanásszerű változást hoz az egészségügyben is a számítástechnika feltartóztathatatlan elterjedése, fordulatot jelent a diagnosztikában, a leletek kiértékelésében, de a kórházi, területi és országos adatszolgáltatásban is. A korszerű számítógépek lehetővé teszik a népesség vagy legalábbis annak kiemelt csoportjai egészségi állapotának követését.” – nyilatkozta.¹⁰

A Pécsen 1987-ben megrendezett III. egészségügyi informatikai vándorgyűlésen Hutás mondta a megnyitó beszédet, és hangsúlyozta: „Ma már az egészségügyi informatikába olyan nagymérvű anyagi és szellemi befektetés történt, hogy azt nem lehet meg nem történné tenni, és azt, a jelenlegi gazdasági helyzetet ismerve is, folytatni kell. Jó lenne azonban a maihoz hasonló találkozókat így hasznosítani, hogy ne kezdjen mindenki mindent előlről, hanem a megismert jó eredményeket egymástól átvéve fejlesszük tovább. Ezzel a közvetlen betegellátás számára értékes munkaidőt szabadíthatunk fel, mentesítjük gyógyító és ápoló munkatársainkat olyan munkától, amelyeket a gépek gyorsabban és pontosan elvégeznek. Az információkkal segített jó döntések pedig jelentősen csökkenteni fogják az egészségügyben egyszerre jelenlévő szegénységet és pazarlást.”¹¹

1987-től SOTE Pulmonológiai Klinika tanszékvezető professzora volt 1993-ig, részt vett a német nyelvű oktatásban és szakorvosképzésben, közreműködött a hazai légzési intenzív osztályok megalapításában.

Nézem az Arany János utcai épületet, Hutás Imre 1926 júniusában született, immár száz éve. Elszaladtak az évek, az egészségügyben az informatika alkalmazása egészen a mesterséges intelligenciáig a tevékenység természetes része. Kevesen gondolnak e témában Hutás Imrére, aki a kezdetekkor a feltételek megteremtésében, az újdonság elfogadásáért oly sokat tett.

⁹ Hutás Imre: Orvos, orvoslás, társadalom. In: Társadalomkutatás, 1984. 1. sz. 5–20. p.

¹⁰ Hutás Imre: Merre tart a magyar egészségügy? In: Dunántúli Napló, 1984. augusztus 25. 3. p.

¹¹ Molnár Sándor: Egészségügy és informatika. In: Egészségügyi Dolgozó, 1987. 11. sz. 10. p.